

IEVADRAKSTS

Padome 2009. gada 5. februāra sanāksmē, pamatojoties uz regulāro tautsaimniecības un monetāro analīzi, nolēma nemainīt galvenās ECB procentu likmes. Kā tika paredzēts 15. janvārī, jaunākie ekonomiskie dati un apsekojumu sniegtā informācija apstiprina, ka euro zona un tās galvenie tirdzniecības partneri atrodas ilgstošā nozīmīgas ekonomiskās lejupslīdes periodā un tādējādi gan ārējais, gan iekšzemes inflācijas spiediens sarūk. Padome joprojām paredz, ka inflācija euro zonā monetārājam politikai svarīgajā vidējā termiņā būs atbilstoša cenu stabilitātei, tādējādi veicinot euro zonas māsaimniecību pirktspēju. Šādu novērtējumu apstiprina pieejamie vidējā termiņa inflācijas gaidu rādītāji. To apstiprina arī turpmāka monetāro rādītāju un kredītu atlikuma kāpuma tempa samazināšanās euro zonā. Padome, pilnībā ievērojot tās galveno cenu stabilitātes mērķi, turpinās stingri noturēt inflācijas gaidas atbilstoši cenu stabilitātes definīcijai, t.i., vidējā termiņā nodrošināt inflācijas līmeni zemāku par 2%, bet tuvu tam. Tādējādi tiek stimulēta ilgtspējīga tautsaimniecības izaugsme un nodarbinātība un veicināta finanšu stabilitāte. Kopumā saglabājas ārkārtīgi augsts nenoteiktības līmenis. Tāpēc Padome arī turpmāk ļoti uzmanīgi sekos visām norisēm.

Attiecībā uz tautsaimniecības analīzi pasaules, t.sk. arī euro zonas, ekonomiskā aktivitāte ievērojami pavājinājusies, atspoguļojot pastiprinātā un paplašinātā finanšu tirgus satricinājuma ietekmi. Euro zonas eksporta ārējais pieprasījums ir sarucis un iekšzemes faktori – ļoti zema konfidence un stingrie finansēšanas nosacījumi – negatīvi ietekmējuši iekšzemes pieprasījumu. Kopā ar citiem pieejamiem ekonomiskajiem datiem par euro zonu tas norāda uz ļoti negatīvu reālā IKP pieauguma tempu 2008. gada pēdējā ceturksnī salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni.

Šī informācija atbilst Padomes jaunākajai analīzei un uz nākotni vērstam novērtējumam. Padome joprojām uzskata, ka nākamo ceturkšņu laikā euro zonā notiks ilgstoša ekonomiskās aktivitātes samazināšanās, turpinoties finanšu tirgus spriedzes ietekmei uz pasaules un iekšzemes tautsaimniecību. Vienlaikus kopš 2008. gada vidus vērotajam ļoti būtiskajam preču cenu kritumam turpmāk būtu jāveicina reāli rīcībā esošo ienākumu pieaugums un tādējādi – patēriņš. Pavisam nesen dažos apsekojumu rezultātos parādījušās pirmās stabilizācijas pazīmes, lai gan rādītāji vēsturiskā skatījumā ir ļoti zemi. Šīm norādēm tomēr nepieciešams plašāks apstiprinājums.

Padome uzskata, ka tautsaimniecības perspektīva joprojām ietver ārkārtīgi lielu nenoteiktības pakāpi. Kopumā skaidri redzams, ka tautsaimniecības izaugsmes riski joprojām ir lejupvērsti. Tie galvenokārt saistīti ar iespēju, ka finanšu tirgu satricinājums būtiskāk ietekmēs reālo tautsaimniecību, kā arī ar bažām par protekcioņa spiediena rašanos un pastiprināšanos un iespējamām nelabvēlīgām norisēm pasaules tautsaimniecībā globālās nesabalansētības neprognozējamu korekciju dēļ.

Laika gaitā euro zonai vajadzētu sajūst pozitīvo efektu no pēdējos mēnešos pieņemtajiem būtiskajiem politikas lēmumiem finanšu satricinājuma un tā negatīvo seku novēršanai. Šiem lēmumiem būtu jāpalīdz atjaunot uzticēšanos finanšu sistēmai un samazināt kredītu piedāvājuma ierobežojumus uzņēmumiem un mājsaimniecībām. Ļoti būtiski, lai šādi pasākumi arī turpmāk ir mērķtiecīgi un īslaicīgi, makroekonomiskās politikas lēmumu pieņemšanā saglabājot uz stabilitāti orientētu un vidējā termiņa perspektīvu, lai nodrošinātu, ka tie efektīvi veicina stabilu tautsaimniecības atveseļošanu.

Runājot par cenu dinamiku, SPCI gada inflācija 2009. gada janvārī turpināja samazināties, saskaņā ar *Eurostat* ātro aplēsi sasniedzot 1.1% (2008. gada decembrī – 1.6%). Lai gan vēl nav pieejams sīkāks SPCI janvāra dinamikas dalījums, inflācijas samazināšanās, kas vērojama kopš 2008. gada vidus, lielā mērā atspoguļo pasaules preču cenu spējo kritumu šajā laika posmā – galvenokārt neliela pasaules pieprasījuma dēļ.

Raugoties nākotnē, zemākas preču cenas un vāja pieprasījuma perspektīva apstiprina Padomes janvāra vidū veikto novērtējumu par inflācijas spiediena sarukumu euro zonā. Paredzams, ka gada inflācija galvenokārt agrākās enerģijas cenu attīstības radīto bāzes efektu dēļ nākamajos mēnešos turpinās samazināties, iespējams, gada vidū sasniedzot ļoti zemu līmeni. Tomēr gaidāms, ka 2. pusgadā inflācija – arī agrākās enerģijas cenu attīstības radīto bāzes efektu dēļ – atkal paaugstināsies. Tāpēc iespējams, ka SPCI inflācija 2009. gadā krasi svārstīsies. Tomēr šādas īstermiņa svārstības no monetārās politikas viedokļa nav nozīmīgas. Gaidāms, ka monetārajai politikai svarīgajā vidējā termiņā SPCI gada inflācija būs atbilstoša cenu stabilitātei. Šādu novērtējumu apstiprina pieejamie vidējā termiņa inflācijas gaidu rādītāji.

Vērtējot cenu stabilitātes riskus vidējā termiņā, preču cenu tālāka negaidīta samazināšanās vai straujāka tautsaimniecības izaugsmes palēnināšanās, nekā gaidīts, varētu radīt lejupvērstu spiedienu uz inflāciju, savukārt augšupvērsti cenu stabilitātes riski varētu īstenoties īpaši tad, ja neseno preču cenu kritumu nomainītu kāpums vai ja iekšzemes cenu

spiediens izrādītos spēcīgāks, nekā tika pieņemts. Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai cenu un darba samaksas noteicēji pilnībā pildītu savas saistības.

Tagad – par monetāro analīzi. Jaunākie dati apstiprina, ka monetārās ekspansijas pamattempis euro zonā turpina palēnināties, apstiprinot viedokli, ka sarūk inflācijas spiediens.

Analizējot monetārās norises, jāapzinās, ka finanšu tirgus satricinājuma pastiprināšanās un paplašināšanās kopš 2008. gada septembra spēj būtiski ietekmēt monetāro rādītāju attīstību. Kā rāda jaunākie monetāro rādītāju un kredītu atlikuma dati, tā jau būtiski ietekmējusi tirgus dalībnieku rīcību. Gan plašās naudas rādītāja M3, gan īpaši to M3 sastāvdaļu, kuras visciešāk saistītas ar ilgstošo finanšu spriedzi (piemēram, naudas tirgus fondu turējumu), svārstības salīdzinājumā ar iepriekšējo mēnesi pēdējā laikā bijušas ļoti lielas. Kopumā šā svārstīguma kontekstā plašās naudas pieauguma pamattempis turpina pakāpeniski samazināties pēc 2007. gada sākumā sasniegtā augstākā punkta. Tomēr finanšu spriedzes pastiprināšanās un paplašināšanās kopš 2008. gada septembra izraisījusi M3 sastāvdaļu ievērojamu savstarpēju aizstāšanu.

Pievēršoties banku izsniegto aizdevumu dinamikai, privātajam sektoram izsniegto MFI aizdevumu plūsma 2008. gadā samazinājusies galvenokārt mājsaimniecībām izsniegto kredītu (īpaši mājokļa iegādei) atlikuma krituma dēļ. Decembrī nefinanšu sabiedrībām izsniegto MFI kredītu atlikums samazinājās pirmo reizi kopš finanšu satricinājuma sākuma, apstiprinot uzņēmumu kreditēšanas būtisku sarukumu gada beigās pēc ilga dinamiskas izaugsmes perioda. Vienlaikus šķiet, ka būtiskais galveno ECB procentu likmju samazinājums kopš 2008. gada oktobra ietekmējis banku aizdevumu procentu likmes, kas pazeminājušās, tādējādi atvieglojot finansēšanas nosacījumus uzņēmumiem un mājsaimniecībām. Turklāt daži rādītāji liecina, ka stabilizējies temps, kādā bankas pieņem stingrākus kreditēšanas nosacījumus, tomēr pēc vēsturiskiem standartiem tie ir augsti. Kopumā jāturpina rūpīgi uzraudzīt saņemto informāciju par finansēšanas nosacījumiem.

Apkopojot var teikt, ka atbilstoši tam, kas tika sagaidīts, pieņemot lēmumu 2009. gada 15. janvārī par procentu likmēm, jaunākie ekonomiskie dati un apsekojumu sniegtā informācija apstiprina, ka euro zona un tās galvenie tirdzniecības partneri atrodas ilgstošā nozīmīgas ekonomiskās lejupslīdes periodā un tādējādi gan ārējais, gan iekšzemes inflācijas spiediens sarūk. Padome joprojām paredz, ka inflācija euro zonā monetārajai politikai svarīgajā vidējā termiņā būs atbilstoša cenu stabilitātei, tādējādi veicinot euro zonas mājsaimniecību pirktspēju. Šādu novērtējumu apstiprina pieejamie vidējā termiņa

inflācijas gaidu rādītāji. To apstiprina arī tautsaimniecības analīzes un monetārās analīzes rezultātu salīdzinājums, ņemot vērā turpmāku monetāro rādītāju un kredītu atlikuma kāpuma samazināšanos euro zonā. Padome, pilnībā ievērojot tās galveno cenu stabilitātes mērķi, turpinās stingri noturēt inflācijas gaidas atbilstoši cenu stabilitātes definīcijai, t.i., vidējā termiņā nodrošināt inflācijas līmeni zemāku par 2%, bet tuvu tam. Tādējādi tiek stimulēta ilgtspējīga izaugsme un nodarbinātība un veicināta finanšu stabilitāte. Kopumā saglabājas ārkārtīgi augsts nenoteiktības līmenis. Tāpēc Padome arī turpmāk ļoti uzmanīgi sekos visām norisēm.

Un tagad – par fiskālo politiku. Eiropas Komisijas 2009. gada janvāra starpposma prognozes paredz euro zonas vidējā valdības budžeta deficīta būtisku kāpumu līdz 4.0% no IKP 2009. gadā (2008. gadā – 1.7% no IKP). Šāda strauja fiskālā stāvokļa pasliktināšanās plaši izplatīta euro zonas valstīs, un to izraisījusi ievērojama ekonomiskā lejupslīde, papildu ieņēmumu deficīts un daudzu valdību pieņemtie fiskālās stimulēšanas pasākumi. Pašlaik Komisija prognozē, ka 2009. gadā septiņu euro zonas valstu budžeta deficīts pārsniegs atsauces vērtību 3% no IKP. Turklāt daudzas valdības uzņēmušās lielas iespējamās saistības bankām sniegto garantiju dēļ un tām būs jāfinansē kapitāla iepludināšana finanšu sektora atbalstam. Tāpēc valdībām ir būtiski pēc iespējas ātrāk atgriezties pie pārliecinošas apņemšanās īstenot vidējā termiņa budžeta mērķus, lai uzlabotu sabiedrības ticību valsts finanšu ilgtspējai.

Strukturālās politikas jomā ir būtiski turpināt Lisabonas stratēģijā noteikto ilgtermiņa reformu kursu. Pašlaik ir svarīgi īstenot ekonomikas politiku atbilstoši atklāta tirgus ekonomikas brīvas konkurences principam, izvairoties no jebkāda protekcionisma spiediena. Preču un pakalpojumu tirgus reformām būtu jāveicina konkurence un jāpalīdz paātrināt efektīvu pārstrukturēšanu. Darba tirgus reformām jāpalīdz veicināt pareizu darba samaksas noteikšanu, kā arī darbaspēka mobilitāti starp sektoriem un reģioniem. Tas būs īpaši nozīmīgi tajās nozarēs un sektoros, ko spēcīgi ietekmējis negatīvā pieprasījuma šoks. Vairākās valstīs arī ir būtiski veikt pasākumus, lai risinātu gadu gaitā pieaugušo konkurētspējas mazināšanos.

Šajā "Mēneša Biļetena" izdevumā iekļauti divi raksti. Pirmajā sniegti jauni pierādījumi par darba samaksas noteikšanu Eiropā, pamatojoties uz uzņēmumu apsekojumu. Otrajā rakstā aplūkotas globālās protekcionisma tendences un iztirzāta to iespējamā negatīvā ietekme uz pasaules tautsaimniecību.